



انواع تخلفات پژوهشی در نظام آموزش عالی ایران

کژکارکردی‌های پژوهش در سه مرحله پیش از پژوهش، در فرآیند پژوهش و پس از فرآیند...

کژکارکردی های پژوهش در سه مرحله پیش از پژوهش، در فرآیند پژوهش و پس از فرآیند پژوهش انجام می شود. عدم توجه به نیازسنجی پژوهش، خرید و فروش مقاله، داده سازی، جعل و تحریف داده، کم کاری استاد در تحقیق دانشجویی، مشکلات داوری و... از مصادیق این کژکارکردی ها هستند.

به گزارش ایسنا، بر اساس گزارشی که در سال ۲۰۱۸ در پایگاه اطلاع رسانی science منتشر شده است؛ ایران رتبه اول را از نظر «مقالات جمع آوری شده پس از انتشار» در بازه زمانی ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۶ دارد.

به گفته صاحب نظران؛ «شکل گیری جریان پژوهش در کشور ما اتفاقی مثبت بود، اما برخورد دفعی و با عجله با موضوع پژوهش و مقاله به عنوان خروجی و محصول پژوهش، موجب شد که در پاسخ به نیاز، روال مستفردی برای انجام پژوهش وجود نداشته باشد».

با توجه به آمار تخلفات در حوزه پژوهش؛ کژکارکردی های این حوزه در قالب یک مطالعه مورد بررسی قرار گرفت.

مشارکت کنندگان در این مطالعه «ناهید کیانی طالقانی» و «حسن رضا زین آبادی» به همراه همکارانشان؛ پژوهشگران دانشکده مدیریت دانشگاه خوارزمی بودند.

داده های مورد نیاز این مطالعه از طریق مصاحبه های عمیق و نیمه ساختاریافته با ۲۲ نفر از پژوهشگران برتر، خبرگان و سیاست گذاران پژوهش کشور در سال ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۸ به روش نمونه گیری هدفمند جمع آوری شد.

مشارکت کنندگان در این پژوهش شامل اعضای هیئت علمی فعال و مشهور در امر پژوهش (پژوهشگران برتر ملی و دانشگاهی)، معاونان پژوهشی دانشگاه ها و پژوهشگاه های دولتی، مدیران و تصمیم سازان حوزه پژوهش در ستاد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و مدیران مرتبط با مبحث تخلفات علمی و دانشگاهی بودند.

بررسی مفاهیم مطرح شده در این مصاحبه ها نشان داد که از نظر مشارکت کنندگان، کژکارکردهای پژوهش در نظام آموزش عالی ایران پیش از پژوهش، در زمان فرآیند پژوهش و پس از فرآیند پژوهش اتفاق می افتد.

بر اساس نظر خبرگان حوزه پژوهش کشور که در این مطالعه مشارکت داشتند؛ کژکارکردی های پژوهش در مرحله قبل از پژوهش شامل «عدم توجه به نیازسنجی پژوهش»، «لابی گری در تعریف پروژه»، «در نظر نگرفتن اهمیت ذی نفعان پژوهش» است.

از نظر متخصصان؛ کژکارکردی هایی که در فرآیند پژوهش اتفاق می افتند شامل؛ «عدم رعایت مالکیت فکری و معنوی»، «کم کاری استاد در تحقیق دانشجویی»، «عدم قوام روش شناختی»، «کاهش میزان تحلیل مسائل»، «خرید و فروش مقاله و پایان نامه»، «سرقت علمی» و «داده سازی، جعل و تحریف داده» هستند.

طبق نتایج بررسی ها «ضعف در کاربردی کردن نتایج پژوهش»، «مشکلات داوری»، «هم پوشانی انتشارات و کیفیت پایین برخی مجلات»؛ کژکارکردی های پس از فرآیند پژوهش هستند.

پژوهشگران این مطالعه با توجه به نتایج این پژوهش و نظرات متخصصان این حوزه پیشنهادهایی را ارائه دادند:

- ساماندهی مدیریت پژوهش و حذف لابی گیری در ارائه طرح های پژوهشی؛

- نیازسنجی پژوهشی با شناسایی مسائل اساسی کشور؛

- تسری نوعی عقلانیت در استفاده از منابع و ابزار پژوهش برای حل مسائل اولویت بندی شده جامعه بشری؛
- بازانديشی ارتباط مؤثر میان سیاست گذاران و پژوهشگران؛
- اهمیت دادن به کار گروهی در طرح های پژوهشی و تلاش پژوهشگران برای انجام پژوهش با همکاری یکدیگر؛
- شناسایی تمام ذی نفعان که به نحوی با تحقیق مورد نظر در ارتباط هستند و مشارکت دادن آنان در فرایند تحقیق؛
- ساماندهی مجلات علمی، پژوهشی و الزام آنان در استفاده از سیستم همانند جو قبل از پذیرش مقالات؛
- آموزش گسترده مصادیق تخلفات پژوهشی در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی و تبیین قوانین و مقررات بازدارنده و قوانین مجازات در خصوص هر یک از آن مصادیق؛ همچنین قوت بخشیدن به جایگاه کارگروه های اخلاق در پژوهش در دانشگاه ها در مقام نهادی که سیاست های پیشگیری از تخلفات پژوهشی را اتخاذ می کند.
- نتایج این پژوهش به صورت مقاله علمی پژوهشی با عنوان «شناسایی کُزکارکردهای پژوهش در نظام آموزش عالی ایران: تحلیل کیفی دیدگاه ها و تجربیات پژوهشگران برتر، خبرگان و سیاست گذاران پژوهش در کشور» در فصل نامه علمی مطالعات راهبردی سیاست گذاری عمومی منتشر شده است.